

Американські ЗВО прагнуть не розкривати показники, що характеризують якість освітніх послуг та фінансові витрати. Відкритість такої інформації може створити ринковий тиск на університети, призвести до зменшення вартості і підвищення якості освіти.

Таким чином, з середини ХХ ст. з посиленням значення вищої освіти в американському житті коледжі та університети США поступово перетворилися на потужну силу, що здійснює значний вплив на формування політики в сфері вищої освіти, а також у суміжних галузях. Сьогодні в США лобістська діяльність є невід'ємним напрямком роботи освітніх установ та їх асоціацій, до сфери їх інтересів входить фінансування освітніх та дослідницьких програм, гранти на навчання студентів, охорона здоров'я, освітнє, трудове, імміграційне законодавство тощо. Їх лобі-діяльність характеризується специфікою обраних методів, серед яких особисті зустрічі та консультації, використання зв'язків з випускниками та свого впливу в громадах. Проте діяльність лобі-груп в США стає об'єктом критики через перешкоджання підвищенню ефективності та якості освітніх послуг під час просування своїх приватних інтересів.

Список використаної літератури:

1. Adler B. Inside the Higher Ed Lobby. 2007. URL: <https://washingtonmonthly.com/magazine/september-2007/inside-the-higher-ed-lobby-3> (дата звернення: 18.03.2018).
2. Adler B. The Higher Ed Lobby: A Glossary. 2009. URL: <https://washingtonmonthly.com/2009/07/01/the-higher-ed-lobby-a-glossary> (дата звернення: 18.03.2018).
3. American council on education official web-site. 2018. URL: <http://www.acenet.edu/about-ace/Pages/default> (дата звернення: 18.03.2018).
4. Drum K. Inside the Higher Ed Lobby. 2007. URL: <https://washingtonmonthly.com/2007/08/29/inside-the-higher-ed-lobby-2> (дата звернення: 18.03.2018).
5. OpenSecrets official web-site. 2017. URL: <https://www.opensecrets.org/lobby/top.php?indexType=i&showYear=2017> (дата звернення: 18.03.2018).

A. Trofymenko

ACTIVITIES OF THE HIGHER EDUCATION LOBBY-GROUPS IN THE UNITED STATES OF AMERICA

The author provides analysis of lobbying activities of the higher education interest-groups in the United States. The main stages of formation of educational lobby have been determined. The place of higher education in the modern institute of lobbying in the USA has been revealed. The largest and the most powerful higher education organizations, which influence the educational policy, have been established. The role and main directions of activity of the American Council on Education (ACE), the main coordination organization uniting national colleges and universities, have been considered. The basic lobbying methods of higher education interest groups have been studied. The shortcomings of the influence of higher education lobbyists on the political process have been identified.

Keywords: higher education, lobby groups, lobbying, universities, American Council on Education (ACE).

УДК 327.82(73)

Трофименко М. В.

ПРОГРАМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ДЕРЖАВНОГО ДЕПАРТАМЕНТУ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Розглядаються програми публічної дипломатії Державного Департаменту США, зокрема інститути з Американістики. Зазначається, що програми обмінів Державного Департаменту США є найбільш масовими та затратними. Вони налічують мільярдні бюджети та мільйони випускників по всьому світу, серед яких багато лідерів держав, високопосадовців різного рівня, Нобелівських лауреатів, всесвітньовідомих вчених тощо. Наголошується, що дієвим інструментом підтримання контактів країни організатора програм та випускників є асоціації та мережі випускників. Серед таких асоціацій найбільш масовою є Міжнародна мережа випускників програм Держдепу США.

Ключові слова: публічна дипломатія, інститути з Американістики, Державний Департамент США, Бюро у справах освіти та культури Держдепу США.

Однією з найбільш масштабних та успішних практик реалізації програм публічної дипломатії безперечно є досвід Державного департаменту Сполучених Штатів Америки. Міжнародна мережа випускників програм обмінів Державного департаменту США за більше ніж 50 років існування налічує більше 1 млн. учасників, щороку у різних програмах Держдепу беруть участь більше 55 тис. осіб. З поміж випускників програм обмінів Держдепу 565 дійсних або экс глав держав, 75 нобелівських лауреатів [5]. Всі випускники програм Держдепу об'єднані в Міжнародну мережу випускників, яка координується офісом у справах випускників Бюро у справах освіти та культури Держдепу. Митці, освітяни, спортсмени, студенти, молодь, лідери громадської думки з 160 країн беруть участь в наукових, культурних, спортивних та професійних обмінах. Бюро у справах освіти та культури Держдепу пропонує велику кількість програм обмінів для негромадян США. З поміж цих програм однією з найбільш престижних та популярних вважається програма «Інститути з

Американістики» (Study of the United States Institutes – SUSI), присвячені різним темам в області американістики (Американська політика та політична думка; Сучасна американська література; Журналістика та медіа; Релігійний плюралізм у США; Середня освіта; Культура та суспільство США; Зовнішня політика США; Формування національної політики у галузі національної безпеки) [7]. Ці програми розроблені для викладачів вищих навчальних закладів, урядовців, журналістів, керівників і лідерів громадської думки з різних країн світу. Інститути проводяться на території університетів, розташованих в різних регіонах Сполучених Штатів. У кожному проєкті беруть участь 18 фіналістів з різних країн. Мета проведення інститутів – поліпшити якість викладання американістики в вузах за межами США, познайомити іноземних учасників із Сполученими Штатами, громадян США із іншими культурами та країнами, сприяти просуванню учасників по кар'єрній драбині з метою розширення мережі лояльних до США керівників за кордоном тощо [4, с. 279].

Так, «Інститут з Американістики з питань формування національної політики у галузі національної безпеки 2018» проходив в місті Ньюарк на базі Університету Делавера протягом шести тижнів з 4 січня по 16 лютого 2018 року.

«Інститут з Американістики з питань формування національної політики у галузі національної безпеки» – це інтенсивна академічна пост докторська програма з комплексними навчальними поїздками, яка надала можливість групі з 18 учасників з усього світу поглибити своє розуміння засад політики національної безпеки США та сучасних загроз, що стоять перед США. Інститут зосереджувався на питаннях розробки політики зовнішньої та національної безпеки США та ролі федерального уряду, аналітичних центрів, медіа та громадської думки у формуванні цієї політики.

У програмі розглядалося питання про те, як у США визначається та забезпечується безперервність політики національної безпеки та трансформації, які відбуваються через зміну президентських адміністрацій.

Загальна змістовна друга тема програми – «Інститути та процеси у формуванні політики в галузі національної безпеки», яка зосереджується на чотирьох взаємопов'язаних модулях:

- 1) світ очима США та їх місце в глобальній системі;
- 2) тероризм та національна безпека в США та за кордоном;
- 3) імміграційна політика США та політика щодо біженців;
- 4) пошук правильного балансу між унілатералізмом та мультілатералізмом у політиці США.

Кожного тижня учасники брали участь у навчальних заходах, круглих столах з експертами в галузі національної безпеки США та бесідах й дискусіях із громадськістю Ньюарка та штату Делавер з ключових тематичних питань.

Учасники програми пройшли жорсткий відбір. Лише від України було подано 200 кандидатур. На фінальному етапі відбору Бюро освітніх і культурних програм Державного департаменту США розглядало заявки від 120 країн. У підсумку на стажування були запрошені 18 учасників з України, Португалії, Сполученого Королівства, Ізраїлю, Словаччини, Китаю, Індії, Аргентини, Грузії, Пакистану, Лівану, Гани, Камеруну, Монголії, Малайзії, В'єтнаму, Чилі, Мексики. Перевага була надана високомотивованим і досвідченим працівникам вищих навчальних закладів, міністерств або установ, що обіймаються питаннями розробки політики національної безпеки.

Загалом учасники програми відвідали 11 міст, 13 закладів вищої освіти, у тому числі 4 – військового спрямування (Національний університет оборони, Вест-Поїнт, Військово-морська академія в Аннаполісі, Військовий коледж в Карлайлі), 40 лекцій і діалогових заходів, побували у провідних аналітичних центрах Америки.

Важливим результатом програми стало створення Наукової спільноти, головною метою якої є підтримка контактів між учасниками та сприяння розвитку міжнародного співробітництва. Перша ініціатива спільноти – видання спільної монографії з питань міжнародних відносин, глобальної та міжнародної безпеки. Також досягнуті домовленості про підписання угод про співпрацю між університетами, в яких працюють або, з якими співпрацюють учасники програми.

Учасники від всіх країн є визначними представниками академічного, політичного та аналітичного середовища. Яскравим прикладом позитивного впливу програм обмінів Держдепу США та програми Інститутів з американістики з питань формування політики в галузі національної безпеки 2018 зокрема є факт участі в останній представників Ізраїлю та Лівану – країн, які знаходяться у стані війни. Спільна участь у програмі дає можливість встановити контакти, які в майбутньому можуть сприяти встановленню миру між цими країнами та безумовно слугуватиме зміцненню американських інтересів в регіоні.

Водночас варто зазначити, що неможливо передбачити, як саме обмін досвідом буде впливати на індивідуума, а елементи випадковості і непередбаченості неминучі. Цінність обміну для організатора та учасника може не збігатися, але це не означає, що результати можуть бути поганими, вони можуть бути непередбачуваними. Це стосується всіх видів обмінів, будь-то освітні, наукові, або професійні. Найбільш відомим прикладом можливого ризику при реалізації програм обмінів є візит Саїда Кутба у США в 1948 році. Кутб, єгипетський державний службовець, відправився вивчати систему освіти Колорадо з метою реалізації реформ в своїй країні. Замість цього, його розчарування у американському суспільстві і «аморальний матеріалізм» останнього тільки посприяли його власному

шляху до чистої форми ісламського радикалізму, і згодом він став впливовою особою в русі антизахідного фундаменталізму [6, с. 52]. Цей випадок демонструє як просто можна досягти зворотних результатів реалізуючи програми обмінів з метою просування публічної дипломатії.

На прикладі Кутба ми бачимо, як регіональні і культурні відмінності впливають на те, як реалізуються обміни. У 1950 році в перші роки проведення Міжнародної гостьової програми лідерства, було виявлено, що більшість скарг на програму надійшло від учасників з Індії. Причина в тому, що посольство США в основному здійснювало відбір кандидатів для участі у програмі з вищих каст, які очікували більш особливого ставлення до них (як до VIP персон) ніж вони отримали. Часто індивідуальний характер досвіду отриманого під час програми обміну, особливо у більш тривалих студентських обмінах, також може створити проблеми негативної соціальної ізоляції для деяких груп. Питання контактів між організацією, яка запрошує і учасником, можуть мати різні конотації для різних культурних груп. У той час коли деякі не мають ніяких очікувань, інші можуть бути здивовані (і розчаровані). Дуже важливо звертати увагу на точку зору тих, кого запрошують та тих до кого запрошують для того, щоб уникнути невиконання мети обміну [6, с. 52].

Обміни приносять тільки кращі результати, якщо будуть співфункціонувати із зовнішньою політикою, виконуючі її завдання. Ця форма публічної дипломатії є надзвичайно ефективною та вартою фінансування задля покращення іміджу держави або групи держав за кордоном. Всі фінансові ресурси вкладені у подібні програми повернуться сторицею через лояльних представників різних національностей, які взявши участь у подібних програмах, обійнявши посаду у державних органах влади, громадському секторі, політичній структурі тощо будуть позитивно ставитись до країни-організатора.

Таким чином, розглянувши все вищенаведене можна зробити наступні висновки.

По-перше, найбільш масовими та затратними є програми обмінів Державного Департаменту США та Європейського Союзу. Вони налічують мільярдні бюджети та мільйони випускників по всьому світу, серед яких багато лідерів держав, високопосадовців різного рівня, Нобелівських лауреатів, всесвітньовідомих вчених тощо.

По-друге, дієвим інструментом підтримання контактів країни організатора програм та випускників є асоціації та мережі випускників. Серед таких асоціацій найбільш масовою є Міжнародна мережа випускників програм Держдепу США. Крім того, після реєстрації всі випускники отримують позитивні унікальні можливості: доступ до баз даних грантів; до електронних бібліотек; безоплатну можливість скачувати електронні версії провідних американських газет, журналів наукового, суспільно-політичного спрямування; доступ до баз даних вакансій, щоб сприяти просуванню випускників по кар'єрі, підвищенню їх соціального статусу; можливість отримати фінансування індивідуальних проектів для випускників програм обмінів тощо.

По-третє, одним із найбільш яскравих прикладів програм обмінів є інститути з Американістики, мета яких поліпшити якість викладання американістики в вузах за межами США, познайомити іноземних учасників із Сполученими Штатами, громадян США із іншими культурами та країнами, сприяти просуванню учасників по кар'єрній дробині з метою розширення мережі лояльних до США керівників за кордоном тощо.

Список використаної літератури

1. Трофименко М. В., Балабанов К. В. Дипломатична та консульська служба: підручник для студентів ВНЗ. Донецьк, 2013. 432 с.
2. Трофименко М. В. Роль публічної дипломатії США у забезпеченні американського лідерства. *Сполучені Штати Америки у сучасному світі політика, економіка, право, суспільство*. Ч. 2: зб. Матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15.05.2015) / упоряд. Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М. Львів, 2015. С. 136-144.
3. Трофименко М. В. Програми обмінів як засіб реалізації публічної дипломатії. *Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності сучасного університету*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 травня 2017 року). Маріуполь, 2017. С. 239-242.
4. Трофименко М. В. Програми обмінів в контексті реалізації публічної дипломатії. *Вісник МДУ. Серія Історія. Політологія*. 2017. Випуск 20. С. 275-282.
5. Bureau of Educational and Cultural Affairs. International Exchange Alumni. URL: <https://alumni.state.gov> (дата звернення: 25.03.2018).
6. Routledge Handbook of Public Diplomacy / [Nancy Snow, Philip M. Taylor, Nicholas J. Cull, Michael Vlahos and others]; edited by Philip M. Taylor. New York: Routledge, 2009. 382 p.
7. Study of the U.S. Institutes for Scholars. *Bureau of Educational and Cultural Affairs Exchange Programs*. URL: <https://exchanges.state.gov/non-us/program/study-us-institutes-scholars> (дата звернення: 25.03.2018).

M. Trofymenko

**DEPARTMENT OF STATE OF THE UNITED STATES OF AMERICA PUBLIC
DIPLOMACY PROGRAMMES**

The attention of the article is paid to the exchange programs of the U.S. Department of State, in particular, Study of the U.S. Institutes. The most cost-intensive and large-scale programs are the exchange programs of the U.S. Department of State. They have budgets of billions of dollars and millions of alumni around the world and many of them are current state leaders, public officials of different ranks, Noble prize winners, world-famous scientists etc. It is emphasized that an effective mechanism for supporting contacts between the program coordinating country and alumni is alumni associations and networks. The most large-scale association among them is the International Exchange Alumni Network of the U.S. Department of State.

Keywords: public diplomacy, Study of the U.S. Institutes, the U.S. Department of State, the Bureau of Educational and Cultural Affairs of the U.S. Department of State.

УДК 378.14.014.13 378.141.274

Черепченко О. О.

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ «НЕ ПІДІЙМАЮЧИСЬ З ДИВАНУ»

У тезах висвітлено вплив студентської академічної мобільності та поширення сучасних технологій на трансформацію глобальної та національної систем освіти. Робиться висновок про неминучу кризу традиційних освітніх інститутів та про складання мережевої та децентралізованої системи освіти у майбутньому. Автор пропонує формувати нормативну базу під зазначені зміни та поширювати у суспільстві та серед роботодавців відомості про зміни, що наближаються.

Ключові слова: академічна мобільність, криза освітньої системи, трансформація освітньої системи, інтернет та освіта, децентралізація освіти, економіка освіти.

Питання інтернаціональної системи освіти є надзвичайно корисним з багатьох точок зору. Більш того, система освіти була інтернаціональною ще з часів свого формування, адже ще Цицерон писав про необхідність отримати освіту у Греції кожному римлянину, який має претензії на отримання виборчої посади у вічному місті [1, XV 64]. Та й стародавні греки не те, щоб не приховували, а пишалися тим фактом, що отримували освіту у Єгипті та Персії [2, 341]. Це, якщо не згадувати середньовічну освіту та освіту Нового часу чи сучасності. Здавалося б, обговорювати нема чого. Але сучасна система освіти у Європі, у межах Болонського процесу, створює дещо іншу реальність, особливо на тлі сучасних технологій та продуктивності праці.

В Європі склалося декілька моделей освітньої системи, від британської, що передбачає дуже елітарну та дуже дорогую освіту, до німецької – де освіта безкоштовна навіть для іноземців, але претендент має продемонструвати здібності та змогу проживати в країні. І кожна з моделей має можливість конкурувати. Здавалося б, усе в межах ринку освітніх послуг. Але, як і на інших ринках, тут є власні бренди та заботони. І ці заботони складаються як з уявлень студентів, так і з уявлень працедавців.

Мова навіть не про стереотипи окремих людей, а про системність системи освіти у Європі. Вона може опинитися під загрозою. Адже у випадку, коли будь-яким чином продуктивність праці в Європі приблизно зрівняється, і кожен студент отримає змогу не звертати увагу на вартість навчання, зміниться сама її сутність. Адже і у візитівці приємніше написати, що ти маєш диплом Сорбони чи Оксфорду, і працедавцю зрозуміліше і, знову ж, приємніше, згадувати, що весь його персонал має диплом Кембриджу чи то Болонського університету.

У такому випадку, а чи не саме така ситуація є метою нашого покоління – я про зростання продуктивності праці, а відповідно, зростання прибутків населення? Саме вона, більшою, або меншою мірою. Яку систему освіти ми отримаємо таким чином?

Так, сорбони ти оксфорди стануть фактичними мекками системи освіти, чії стоповерхові корпуси будуть заступати небо місцевим жителям своєю чисельністю. Здавалося, це само собою також є ціллю сучасної цивілізації – концентрація знань та навичок. Це так і це добре. Але чи збережеться при цьому сама система збору знань та навичок? Адже ми не зовсім добре розуміємо себе та світ навкруги. Накопичення знань можливе лише за умови наявності права на помилку, в тому числі на помилку більшості, адже академічне середовище було тією гаванню, де навіть люди, з якими не погоджуються, зараз можуть знайти притулок та джерело фінансування. Свого часу академічне середовище не розуміло багатьох провідних ідей та їхніх авторів. Але годувало та забезпечувало простором для самовиявлення, місцем, де вони мали можливість знаходити прихильників та опонентів, критиків та гроші на житло. Дехто з таких виявився шахраєм, дехто помилявся широко та відверто, а дехто мав рацію, але був зрозумілим для фахівців свого часу. Саме з цього гумусу і народжується знання, саме його ми і розуміємо в якості системи освіти зараз.

А у світі, де кількість таких притулків для інтелектуалів буде зведена до кількох десятків на декілька мільярдів населення планети та сотні мільйонів населення Європи, чи збережеться це середовище? «Залізний закон олігархії» Роберта Міхельсона каже, що ні. Адже з часом посади в